

הכשר בשר בצליה

חיוב מליחה לצלי

1. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף כא עמוד א

כיצד הוא עושה? מביא האבר ונותן עליו מלח, וחוזר והופכו ונותן עליו מלח ומעלהו. אמר אביי: וכן לקדירה.

2. תלמוד בבלי מסכת ביצה דף יא עמוד א

בית שמאי אומרים אין נותנין את העור. תנא: ושזין שמולחין עליו ואף על פי שחמלה מועיל לעצור בשר לצלי לאין מולחין אותו ויפה.

3. תוספות מסכת ביצה דף יא עמוד א

ושזין שמולחין עליו בשר לצלי - לאו משום דצריך מליחה לצלי כדמפ' בחולין (דף קיא.) אלא משום שנהגו למלחו כדי ליתן טעם

שיעור בליעה בדם

להבנת דברי הט"ז א והש"ך ה

4. תוספות מסכת חולין דף קיג עמוד א

אין מחזיקין דם בבני מעיים - לאסור מטעם זה למלוח בני מעיים עם שאר בשר משום דלא טרידי לפלוט דבלעי דם כמו דגים דהכא דם משרק שריק אבל דגים רפו קרמיהו כדפי' לעיל (דף קיב: ד"ה ודגים) ואין להתיר מטעם שריקה אם היו שופכין דם על הבשר בשעת צליה דדוקא דם הנפלט נופל עם הציר ע"י צליה או ע"י מליחה כדאמר לעיל (דף קיא.) דשריק אבל היכא דהוי דם בעיניה לא אשכחן.

5. ש"ך יורה דעה סימן קה

טז (פמ"ג) או שאר איסור דשייך בו שמנונית. ונתבאר בכמה דוכתי דדם לא שייך בו שמנונית מיהו בסעיף ט' יתבאר דנוהגים לשער במליחה בס' אפילו בכחוש לגמרי א"כ ה"ה בצלי דצליה ומליחה שזין בזה וכן משמע בהדיא בת"ח סוף כלל ל"ז וכן משמע מדברי מהרש"ל ושא"ר אחרונים

6. ט"ז יורה דעה סימן קה

(כו) (פמ"ג) כגון חלב או ציר. צ"ל דגם דם הוה בכלל זה אף על פי שדם אינו מפעפע כדאיתא בכמה דוכתי מ"מ יש בו לפעמים תערובות ציר ושומן מש"ה מצינו בו בס' ע' שמליחה אוסרת בדם בס':

חיוב הדחה לצלי

7. תלמוד בבלי מסכת חולין דף לג עמוד א

מתני'. השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהן דם - כשרים, ונאכלין בידים מסואבות לפי שלא הוכשרו בדם; ר' שמעון אומר: הוכשרו בשחיטה:

8. תוספות מסכת חולין דף לג עמוד א

ונאכלין בידים מסואבות - לצלי איירי דלא בעי הדחה אי נמי לקדירה והודחו במי פירות.

9. תלמוד בבלי מסכת חולין דף לג עמוד א

מתני'. השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהן דם - כשרים, ונאכלין בידים מסואבות לפי שלא הוכשרו בדם; ר' שמעון אומר: הוכשרו בשחיטה:

10. הר"ן על הרי"ף מסכת חולין דף ז עמוד ב

הוכשרו בשחיטה. דמגו דשריא שחיטה להאי בשר מידי אבר מן החי משויא ליה נמי אוכלא לגבי טומאה ומקשו הכא נהי שלא הוכשרו בדם על כרחין קודם אכילה הוכשרו במים דאי לקדירה הרי הוכשרו במים שבה ואי לצלי הוכשרו נמי בהדחה דודאי אפילו צלי הדחה בעי מפני הדם שעל פני הבשר דכי אמרינן [בדף צג ב] דנורא משאיב שאיב הני מילי דם הנבלע באיברים אבל דם שהוא בעין אינו יוצא ע"י האש דאדרבה מתייבש הוא שם ולאומצא נמי ודאי בעי הדחה מפני הדם שעל פניו דלא מיקרי דם האיברים שלא פירש אלא דם הבלוע בבשר אבל מה שעל גביו ודאי אסור וצריך הדחה י"ל משכחת לה דאכיל ליה לצלי בלא הדחה וא"ת דדם שעל פניו אוסר ליתיה [דף קיא א] דדם משרק שריק ואינו אוסר אלא כדי קליפה הילכך קולף את החיצון והשאר מותר אי נמי משכחת לה כשהודחו ע"י גשמים שלא מדעת דכיון דלא אחשבינהו לא מכשר:

11. תלמוד בבלי מסכת חולין דף ח עמוד ב

השוחט בסכין של עובדי כוכבים - רב אמר: קולף, ורבה בר בר חנה אמר: מדיח. לימא בהא קמיפלגי, דמר סבר: בית השחיטה צונן, ומר סבר: בית השחיטה רותח! לא, דכ"ע בית השחיטה רותח הוא, מאן דאמר קולף - שפיר, ומאן דאמר מדיח - אידי דטרידי סימנין לאפוקי דם לא בלעי. איכא דאמרי: דכ"ע בית השחיטה צונן, מאן דאמר מדיח - שפיר, מאן דאמר קולף - אגב דוחקא דסכינא בלע.

12. הר"ן על הרי"ף מסכת חולין דף ב עמוד א

יש מי שתיירץ דהתם לקדירה מיירי אבל לצלי לא בעי הדחה ואתא רבה בר בר חנה למימר דמשום גיעולו של סכין זה צריך הדחה אפי' לצלי אבל [הרשב"א] ז"ל כתב דמסתברא דאפילו לצלי נמי אמרו דבעי הדחה לפי שדם שעל פני הבשר אינו הולך ע"י האש אדרבה נקרב הוא ומתייבש ונשאר על הבשר והרב ר' יונה ז"ל תירץ דאי משום דם בשפשוף במים עד שיצאו המים בלא מראה דם סגי אבל השתא משום שמנונית הסכין של איסור בעיא שפשו

13. חידושי הרשב"א מסכת חולין דף ח עמוד ב

רבה בר בר חנה אמר מדיח, א"ת תיפוק לי דמ"מ צריך להדיחו משום דמו וכדאמרינן לק' (קי"ג א') אמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו אא"כ מולחו יפה ומדיחו יפה יפה ואתמר רב הונא אמר מולח ומדיח במתניתא תנא מדיח ומולח ומדיח לא פליגי הא דחלליה בי טבחה הא דלא חלליה בי טבחה, וי"מ דלצלי אינו צריך הדחה, וזמנין דבעי לי' לצלי ולא ידיחנה, ואתא רשב"א למימר דמשום גיעולו של סכין זה מיהו צריך הדחה דהיינו שפשוף ביד להסיר שומן הנדבק בדפני השחיטה, ובדאי נראה דאפילו לצלי צריך הדחה דדם שעל פני הבשר אינו הולך ע"י האש אלא נקרב ומתייבש ונשאר על הבשר, אלא דמו הנבלע בו שהוא קלוש וזב ממנו ע"י האש הוא שאינו נדבק בו ואפי' צלאו בלא מליחה.

- לשו"ע חוב למי שרוצה למלוח ט"ז ד', ש"ך ו' - שדברי השו"ע להתיר בס"ט ב הם בדיעבד.
- לרמ"א יש חיוב הדחה לצלי כרשב"א.

○ הכשר לכבד בצלי לבשרו: עג א

הדחה קמייתא

טעמים הנוגעים לחשש בליעה:

- **רא"ה:** כדי שלא יכלע הדם שנפלט חזרה בבשר לאחר סיום פליטת הציר הבלוע בו. (ומכך שחשש לבליעה רק לאחר גמר הפליטה מוכח שאינו חושש לדם בעין שעליו אלא הדם הפליטה).
- **סמ"ק, שערי דורא:** ללא הדחה, המלח יבליע את הדם החיצון שהוא דם בעין לתוך החתיכה.
- **רא"ש:** לרכך את הבשר כדי שדם הפליטה יצא בשטף, אחרת תהיה לו אפשרות להבלע חזרה אפילו תוך כדי הפליטה¹.

טעמים הנוגעים ליעילות המליחה:

- **מרדכי:** כדי שהמלח לא יבלע מהדם החיצון ושוב לא יהיה יעיל להפליט הדם שבחתיכה.
- **י"א במרדכי:** שיתרכך גוף הבשר ויהיה ויהיה כשיר לפלוט הדם (כהבנת הש"ך בר"ן).
- **ר"ן:** כדי שיתרכך הבשר ויהא כח במלח להפליט הדם. וכתב בב"י שכן נראה דעת הרא"ש. להבנת הש"ך מדובר בגוף הבשר ולהבנת הפמ"ג רק פני הבשר.

- פסק השו"ע והרמ"א
- מדוע בדיעבד מתיר הרמ"א בצלי ללא הדחה למרות שהוא דם בעין?
- ישוב הש"ך ט – אינו כדם בעין ממש.

מדוע לרמ"א בלא הדיח וצלה מועיל בדיעבד הוא דם בעין

- ישוב הש"ך ע"ו ט: אינו כדם בעין ממש ולכן האש שואבו

פסק הרמ"א במלח ולא שהה שיעור מליחה

- **במליחה ס"ט ב:** וכן נוהגין, אפילו לא נמלח רק מעט כדרך שמולחין לצלי, ואפילו לא שהה במלחו שיעור מליחה
- **בצליה ע"ו ב:** או מלחו בלא הדחה תחלה, ונצלה כך, מותר, ובלבד שלא שהה כך במליחתו בלא הדחה שיעור מליחתו,
- ישוב הש"ך ע"ו ט: כח האש גדול מכח הצלי. (וכ"כ בש"ך ס"ט יג)
- ישוב המנח"י (י ט): תרתי למעליותא שגם מלח מעט.

חילוקים בין כח הצלי לכח המלח

- בשר ששהה ג' ימים ס"ט יב
- בשר שהשרה במים מעת לעת - ס"ט טו
- נמלח מעט ולא שהה שיעור מליחה ס"ט ב
- ברמ"א לעומת עו ב

גדר דיעבד

14. ש"ך יורה דעה סימן עו ס"ק ט

ומ"ש או שמלחו בלא הדחה תחלה ונצלה כך מותר לאו למימרא דאסור לכתחלה אפי' לצלי דהא בת"ח כלל ה' ד"ב משמע להדיא דמותר לצלותו ועוד דאם אתה אוסרו לצלי נמצא דלית ליה תקנתא והוי כדיעבד

קבב מבשר טחון לא מוכשר

15. שו"ת יחיה דעת חלק ה סימן נב

שאלה: בשר שלא הוכשר לבישול על ידי מליחה, ונטחן במכונת בשר, האם אפשר להתירו על ידי מליחה לבישול, או להתירו לצליה.

תשובה: לכאורה יש לדון שדוחק המכונה בעת טחינת הבשר גורם להפליט ממנו דם בעין, ולהבליעו בתוכו, וכמו שאמרו בחולין (דף ה ע"ב) אגב דוחקא דסכינא בלע, ובשר שנבלע בו דם ממקום אחר אפילו האש אין בכוחה להוציאו, ואסור אף בצליה. וכעין מה שכתבו התוספות בחולין (ק"ג ע"א) שאם נשפך דם בעין על הבשר בעת צליה, אין להתיר מטעם דם משרק שריק (כמו שאמרו בגמרא חולין ק"א ע"א), שדוקא בדם שנפלט על ידי מליחה או צליה אומרים כן, אבל בדם בעין יש להחמיר. ע"ש. וכן כתב הרא"ש בפסקיו (פרק ח' בחולין סימן מה). וכן נפסק להלכה בטור ושלחן ערוך /יו"ד/ (סימן עו סעיף א'): שאם נטף דם על הצלי, אפילו אם היה הדם צונן, אין לומר שהאש שואבו, ואסור מהצלי כדי נטילה...

אולם אחר העיון נראה שיש להתיר בנידון שלנו לצלות את הבשר. בהקדים דברי התוספות (חולין ה ע"ב) בד"ה אגב דוחקא דסכינא בלע, וזו לשונם: רבינו יצחק ב"ר מאיר היה מצריך מתוך כך לאחר שניקרו את החלב מהבהמה, לקלוף בכל המקומות שחתך בסכין, משום שבלעו מן החלב אגב דוחקא דסכינא. וכן כשמביאים בשר כשר מטבחי גוים היה מצריך לקלוף במקום שחתך הגוי בסכינו. ויש למצוא טעם למנהגינו שנהגו להקל, שדוקא בבית השחיטה שהוא רותח קצת מהני דוחקא דסכינא להבליע וכו', וכן מוכח לקמן /חולין/ (ק"א ע"ב) שצונן שחתכו בסכין של בשר אסור לאוכלו בכותח, דאגב חורפא דצונן בלע, אבל משום דוחקא לא אסרנו. ע"כ. וכן כתב הרא"ש בפסקיו שם. וכן מבואר בחידושי הרשב"א שם. וכן כתבו המרדכי והמאירי שם. ולפי זה בנידון דידן שאין אלא דוחק המכונה בלבד אין לאסור...

ואפילו אם תמצא לומר שדוחק המכונה יכול להבליע, מכל מקום יש לומר שאגב שהחתיכות טרודים לפלוט על ידי סחיטת המכונה ודחיקתה, אינן בולעות דם. וכמו שאמרו ביוצא /כיוצא/ בזה בחולין (ה ע"ב) דאגב דטרידי סימנים למפלט דם לא בלעי. ועיין עוד בחולין (ק"ב ע"ב) ובתוספות שם, ובטור ושלחן ערוך יורה דעה (סימן ע' סעיף א'). ע"ש. וכיוצא בזה כתב הרדב"ז בתשובה חלק ג' (סימן תל"ג), בבשר שנמלח ולא שהה כדי מליחה ונתנוהו עם בשר שנמלח והודח, וכבשו את שניהם במכבש, וכתב להתיר, מטעם שמכיון שהוא במכבש פולט ציר ואינו בולע דם, שכל שטרוד להפליט אינו בולע. ע"ש. והוא הדין לגבי מכונת בשר. ולכן יש לצלותו לאחר שידיחנו היטב מהדם שעליו ולאפוקי ממה שפסק הגאון רבי שמואל וואזנר בשו"ת שבט הלוי (חלק

¹ בפמ"ג במבוא שכן דעת הרא"ש עצמו ולא רק דעת ה"א שמביא. אלא שחלוק עליהם ביכולת הדם לצאת.

¹ אמנם דעת הרא"ש עיקרה מטעם יעילות שבאה לרכך הבשר אך משם מתגלגלת לחשש בליעה. אך יש לחלק בין דעת הרא"ש לסמ"ק כיון שהרא"ש חושש לבליעה של דם הפליטה בעוד הסמ"ק חושש לבליעה של דם בעין. ונפק"מ לפליטה במליחה וראה

הגאון רבי שלמה קלוגר בשו"ת טוב טעם ודעת תליתאה (חלק א' סימן קכה), שאין חיבורי אדם חיבור בכהאי גוונא. ע"ש....

(ועוד שאין אפשרות להחיות שם שצריך הדחה לכל חיתוך כמובא בשו"ע סט -א)

(ולרמ"א בעיה זו קיימת גם לצלי לכתחילה – ע"ו ב)

בסיכום: בשר שלא הוכשר על ידי מליחה לבישול, ונטחן במכונת בשר, או במדוכה, מותר באכילה על ידי צליה. אבל אין להתירו לבישול על ידי מליחה והדחה, מפני שאי אפשר להכשירו על ידי מליחה לאחר שהתפורר לחתיכות קטנות מאוד, ואין כח במליחה כזאת להוציאו מידי דמו. ולכתחלה נכון שלא לטחון בשר במכונה או במדוכה אלא רק לאחר שימלחנו ויכשירונו כדת וכדין.

יורה דעה סימן כז), שבנידון דידן אינו מועיל לבשר לא מליחה ולא צליה, שמתוך הדוחק העצום שבמכונה בשעת טחינת הבשר מבליע בו דם, ואינו יוצא אפילו בצליה. ע"ש. ואין דבריו מוכרחים....

ותבט עיני להרה"ג רבי עובדיה הדאיה בשו"ת ישכיל עבדי חלק ז' (חלק יורה דעה סימן ג'), שנשאל בנידון דידן אם יש להתירו על ידי צליה, והשיב, הנה ידוע שבצליית הבשר הדם נפלט על ידי האש, והאש שואבו, ובכך אם יצלה בשר טחון, כיון שהקציעה מחוברת מפירוורי הבשר הדבוקים חתיכה אחת בשניה, הרי כשמתחילה החתיכה לפלוט דם על ידי האש, הדם נכנס ומתפשט בחתיכה הסמוכה לה, ודומה למה שפסק מרן בשלחן ערוך /יו"ד/ (סימן ע"ו סעיף א'), שאם נטף דם אחר על הצלי שאין האש שואבתו ונאסר. ואין זה דומה לצליית חתיכה אחת שנפלט הדם מצד אחד ומתפשט בצד האחר, שזה לא נקרא דם אחר, מה שאין כן בחתיכות נפרדות. ולכן יש לאסור גם לצליה. ע"כ. ודבריו תמוהים מאוד, שנראה שנעלם ממנו מה שאמרו בפסחים (עד ע"א) אמר רבה, האי מולייתא שרי. (פירש רש"י, מולייתא, כמו שאנו ממלאים חתיכות בשר בתוך הטלאים והתרנגולים, ואפילו אם לא מלח את הבשר הפנימי אלא כמליחת צלי). אמר ליה אביי, והא קא בלע דמא, אמר ליה כבולעו כך פולטו. פירוש, שחום האור חוזר ושואבו לחוץ. וכתב הרא"ש בחולין (פרק ז' סימן יג), שאפילו אם נמלח בשר החיצון כדת, שאינו טרוד לפלוט דמו, כדי שנאמר שאגב פליטת דמו יפלוט גם מה שיבלע מהבשר הפנימי, אף על פי כן מותר, ושכן מוכח בגמרא (פסחים עד ע"ב) שמביא רביה מדין טפילת בר אווזא. ע"ש. וכן כתב המאירי (פסחים עד ע"א), שעוף שמילאוהו בבשר כתות שלא נמלח כלל מותר בצלי, שאף על פי שבשר המילוי פולט דם והעוף בולע, אף הוא חוזר ופולטו מכח האור, והרי בשר המילוי עם העוף נחשבים כחתיכה אחת עבה שצלאה, שאינה צריכה מליחה. ע"כ. (ומלשון המאירי שכתב בשר כתות מוכח גם כן שאין לחוש לדוחק הסכין או המדוכה, שהואיל וצונן הוא אינו בולע. וכן הוא במאירי (חולין צג ע"ב עמוד שמו). וגם הרא"ש הנ"ל פירש דמולייתא היינו בשר דק כתוש. והובא בבית יוסף סימן ע"ו. ע"ש). וכן פסקו הטור והשלחן ערוך יורה דעה (סימן ע"ו): עופות או גדיים שממלאים אותם בשר שלא נמלח, אם לצלי מותר, ואפילו אם נמלח החיצון בלבד, שכמו שבולע דם המילואים כך פולטו. ומבואר בפוסקים דמולייתא שרי אף לכתחלה (והרמ"א ע"א חולק), וכמו שכתב הפרי חדש (סימן ע"ו סק"ה), ושכן מוכח בגמרא. וכן כתב עוד הפרי חדש (בסימן ע"ג סק"ד). וכן כתב השלחן גבוה ושאר אחרונים. (ועיין עוד בשער החדש על ספר העיטור בדין הכשר הבשר דף ב' ע"ד). ואם כן כל החששא של הישכיל עבדי שחתיכה אחת בולעת מחבירתה כיון שפירוורי הבשר סמוכים ומדובקים, אינה חששא כלל, שכבולעו כך פולטו... ואמנם ראיתי עוד בשו"ת ישכיל עבדי חלק ח' (דף קצא ע"א), שהעירו לו מהגמרא דפסחים (עד ע"א) דמולייתא שרי, וחזר לעשות סניגורין לדבריו, ששם מדובר לגבי קרבן פסח שיש בו חלל גדול ורחב ואין חשש שיפלוט מחתיכה לחתיכה, שתיכף האש שואב הדם, מה שאין כן בבשר טחון שמיד שנפלט הדם נופל על חתיכה הסמוכה, והרי זה כדם שנשפך על הצלי שאוסר אותו. ע"כ. ואין לדבריו כל שחר, שהרי בכל מולייתא שדברו בה הפוסקים הנ"ל בחתיכות הבשר הכתוש, יש לטעון טענה זו, ואף על פי כן לא חששו לזה הפוסקים כלל, ואפילו לכתחלה. ואין לזה שום דמיון לדם שנשפך על הצלי....

אולם נראה שאין להתיר בשר זה שנפרם לחתיכות דקות מאוד על ידי מכונת הבשר, להכשירו לבישול על ידי מליחה, מפני שאי אפשר למולחו היטב מכל צדדיו, בכל חלק וחלק שבו, שנודע מה שפסק מרן בשלחן ערוך /יו"ד/ (סימן סט סעיף ד'), שצריך לפזר מלח על הבשר, שלא ישאר בו מקום מבלי מלח, וימלחנו מכל צדדיו. וכן מוכח מדברי